

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Географічний факультет
Кафедра країнознавства та туризму

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана з навчальної роботи
Володимир ПАСЬКО
« 28 » 08 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ГЕОКУЛЬТУРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ КРАЇН АФРИКИ»
для студентів

галузь знань
відносини
спеціальність
освітній рівень
освітня програма
вид дисципліни

С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні
С 6 Географія та регіональні студії
Магістр
Африканістика
Обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2025/2026
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	5
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладачі : Любіцева Ольга Олександрівна, доктор географічних наук, професор,
завідувач кафедри країнознавства та туризму

Пролонговано:

на 20___/2___ н. р. (_____) “___” 20___ р.;

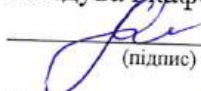
на 20___/2___ н. р. (_____) “___” 20___ р.;

Київ – 2025

Розробник: Любіцева Ольга Олександрівна, доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри країнознавства та туризму

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувач кафедри країнознавства та туризму

 (Ольга ЛЮБИЦЕВА)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Протокол № 19 від «17» 06 2025 року

Схвалено науково-методичною комісією географічного факультету

Протокол від «27» 08 2025 року № 7

Голова науково-методичної комісії (Наталія КОРОГОДА)
(підпис) (прізвище та ініціали)

«27» 08 2025 року

ВСТУП

1. Мета дисципліни – надати студентам знання з теорії і методології геокультурних досліджень в структурі країнознавства, з особливостей формування традиційної матеріальної і нематеріальної культури народів Африки та факторів, які впливають на її трансформацію у зв'язку з сучасною геодемографічною та георелігійною ситуацією, міграційними та урбанізаційними процесами, сформувати вміння та навички із застосування отриманих знань у професійній діяльності у сфері державного, регіонального та міського управління, міжнародного співробітництва та громадянського суспільства, аналітичної і науково-дослідної діяльності з соціально-політичного, економічного та екологічного контексту Африканського регіону

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

Дисципліна «Геокультурні трансформації країн Африки» є складовою комплексних країнознавчих досліджень Африканського континенту і передбачає, що студенти на бакалаврському рівні опанували знання з особливостей сучасного стану населення в глобальному контексті, з особливостей функціонування світогосподарської системи, знають фізичну географію Африки.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Навчальна дисципліна «Геокультурні трансформації країн Африки» зорієнтована на формування навичок аналітичної роботи на основі узагальнення інформації, отриманої з різних джерел, з метою отримання нового знання про процеси, які впливають на трансформацію традиційної культури народів Африки і створення нових культурних цінностей, які є маркерами континенту у світовому культурному просторі.

На основі знань з теоретико-методологічних підходів до геокультурних досліджень та специфіки протікання геодемографічних, етнічних, релігійних та інших соціально-економічних процесів на континенті, розглядаються питання регіональних особливостей трансформації складових матеріальної культури (харчування, житло, одяг, знаряддя) та нематеріальної культури (образотворче мистецтво, література, музика, кінематограф), які визначають місце країн Африки в сучасному культурному просторі світу

4. Завдання (навчальні цілі): навчальна дисципліна «Геокультурні трансформації країн Африки» спрямована на надання здобувачам вищої освіти загальних та фахових компетентностей зі спеціальності С 6 «Географія та регіональні студії», зокрема:

- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК08).
- Цінування та повага різноманітності та мультикультурності (ЗК10)
- Здатність до використання географічних та дотичних до них теорій та концепцій взаємодії людини та довкілля, просторової (територіальної) організації суспільства, сталого регіонального та міського розвитку, збалансованого природокористування, ландшафтного різноманіття, просторового планування, врахування соціально-економічних та

природних закономірностей формування та розвитку регіонів для дослідження та інтерпретації просторових процесів і явищ (СК01)

- Здатність оцінювати фактори, що впливають на економічну, соціальну, культурну та політичну динаміку на різних рівнях просторової організації суспільства (СК04)

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.	Знати			
1.1	Сутність геокультурного підходу в країнознавчих дослідженнях та методику аналізу геокультурної ситуації	Лекція, семінарське заняття	Тест, 60% правильних відповідей	10%
1.2	Етнічну, релігійну, геодемографічну ситуацію на африканському континенті та особливості міграційних процесів та вміти оцінювати їх вплив на формування сучасної геокультурної ситуації в конкретній країні чи регіоні	Лекція, семінарське заняття		10%
1.3	Особливості формування і розвитку територіальних систем матеріальної культури на рівні регіонів і країн	Лекція, семінарське заняття		10%
1.4	Особливості розвитку територіальних систем різного рівня нематеріальної культури	Лекція, семінарське заняття		10%
1.5	Специфіку формування міської культури африканських країн	Лекція, семінарське заняття		10%
2.	Вміти			
2.1	Застосовувати фахову термінологію в процесі дослідження	Лекція, семінарське заняття	Виступи, дискусії під час захистів семінарських завдань	10%
2.2	Аналізувати геокультурну інформацію, отриману з різних джерел, з метою визначення ступеня впливу чинників на трансформацію складових культури певного етносу/нації	Лекція, семінарське заняття		10%
2.3	Розкрити трансформаційні процеси за окремими складовими матеріальної і нематеріальної культури	Семінарське заняття		10%
3	Комунікація			
3.1.	Вміти спілкуватися з представниками інших професійних	Семінарське заняття	Виступи,	5%

	<i>груп, знаходити аргументи для відстоювання своєї позиції, яка ґрунтується на проведених дослідженнях, вільно спілкуючись державною та іноземною мовою у професійному середовищі і презентуючи результати свого дослідження</i>		<i>дискусії під час захистів семінарських завдань</i>	
3.2.	<i>Використовувати сучасні методологічні підходи та методи геокультурних досліджень при аналізі конкретної політичної, конфліктної, економічної, екологічної ситуації</i>	<i>Семінарське заняття</i>		5%
4.	Автономність та відповідальність			
4.1	<i>діяти на засадах поваги до цивілізаційних гуманітарних цінностей та глобалізаційних процесів, з розумінням цінності багатоманітності культур та мультикультурності</i>	<i>Семінарське заняття</i>	<i>Виступи, дискусії під час захистів семінарських завдань, іспит</i>	5%
4.2	<i>Проводити аналітичні дослідження та представляти отримані обґрунтовані висновки про вплив геокультурних трансформацій на локальні та регіональні економічні, екологічні, соціальні, політичні процеси на базі отриманих знань та навичок, працюючи в команді та автономно</i>	<i>Семінарське заняття</i>		5%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код)	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	2.1	2.2	2.3	3.1	3.2	4.1	4.2
Програмні результати навчання (назва)												
<i>ПРН 2. Вміти обґрунтовувати застосування соціально-економічних та природних закономірностей та оцінювати фактори, що впливають на економічну, соціальну, культурну та політичну динаміку розвитку та взаємодій на глобальному, регіональному та локальному рівнях.</i>	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

7. Схема формування оцінки: рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами опитування, контрольних робіт та виконання семінарських робіт.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

- результати навчання – **1 (знання)** – до 50%;
- результати навчання – **2 (вміння)** - до 30%;
- результати навчання – **3 (комунікація)** - до 10%;
- результати навчання – **4 (автономність та відповідальність)** - до 10%

У курсі передбачено 2 змістовні частини. Заняття проводяться у вигляді *лекцій та семінарів*. Завершується дисципліна *іспитом*.

Семестрове оцінювання: кількість балів, які студент отримує протягом семестру, є сумою балів, що були отримані при оцінюванні виконаних семінарських робіт, опитуванні та виконанні контрольних робіт.

7.2. Організація оцінювання: опитування у тестовій та письмовій формі проводиться після завершення викладання кожної теми. Семінарські роботи захищаються по виконанню, відповідно до графіка проведення семінарських занять.

Контрольні роботи проводяться у тестовій формі. Студенти, які отримали за контрольну роботу меншу за мінімально передбачену кількість балів, перескладають її.

Оцінювання за формами контролю:

	ЗЧ1		ЗЧ2	
	<i>Min. – 18 балів</i>	<i>Max. – 30 балів</i>	<i>Min. – 18 балів</i>	<i>Max. – 30 балів</i>
Опитування	«1» x 5 = 5	«2» x 5 = 10	«1» x 5 = 5	«2» x 5 = 10
Семінарські роботи	«2» x 5 = 10	«3» x 5 = 15	«2» x 5 = 10	«3» x 5 = 15
Контрольна робота *	«3» x 1 = 3	«5» x 1 = 5	«3» x 1 = 3	«5» x 1 = 5
«1» мінімальна/максимальна оцінку, яку може отримати студент. 1 - мінімальна/максимальна залікова кількість робіт чи завдань. * – усі контрольні роботи мають розрахунково-аналітичний характер				

Умови допуску до іспиту: рекомендований мінімум для допуску - 36 балів. Для студентів, які набрали сумарно меншу від 36 балів (*рекомендований мінімум*) кількість, обов'язковою умовою для отримання допуску до іспиту є захист пропущених чи недостатньо засвоєних тем семінарських занять.

Підсумкове оцінювання у формі іспиту проводиться в письмовому форматі. Максимальна кількість балів під час іспиту – 40, мінімальна кількість балів, що додаються до семестрових – 24 (*60% максимальної кількості балів, відведених на іспит*).

При простому розрахунку отримаємо:

	Змістовна частина 1	Змістовна частина 2	Іспит	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	<i>18</i>	<i>18</i>	<i>24</i>	<i>60</i>
Максимум	30	30	40	100

Загалом формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» (друга редакція), що введено в дію наказом ректора № 170-32 від 11 квітня 2022 року.

7.3. Шкала відповідності

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

**8. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗАНЯТЬ**

№ п / п	Назва теми*	Кількість годин		
		Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
Змістовна частина 1. Теоретико-методологічні положення та передумови формування геокультурної ситуації в Африці				
1	Теоретико-методологічні підходи до геокультурних досліджень в країнознавстві Сутність геокультурного підходу. Традиційна культура, особливості формування територіальних систем традиційної культури. Глобальні геокультурні впливи – формування геокультурних ареалів. Модель дослідження культури країни	2		8
2	Етногеографія Африки Історія формування. Сучасна етногеографічна карта Африки	2	2	10
3	Географія релігії країн Африки Формування релігійної карти Африки. Сучасний стан – традиційні релігії, локальні, регіональні, світові релігії в Африці. Паломництво. Місіонерська діяльність.	2	2	10
4.	Геодемографічна ситуація в країнах Африки Фази демографічного переходу і притаманна їм ситуація. Моделі сім'ї і демографічна поведінка. Регіональні особливості демографічних процесів. Демографічні процеси і геокультурна ситуація.	2		10
5.	Міграційні процеси і їх вплив на трансформацію традиційної культури Особливості міграційних процесів. Внутрішні і зовнішні міграції – причини і наслідки. Сучасна географія міграцій в Африці, її вплив	2	2	10

	на міксацію культур			
Змістовна частина 2. Трансформація традиційної культури. Сучасна геокультурна ситуація в Африці				
6.	Традиційні системи матеріальної культури Африки: регіональні особливості Традиційні системи харчування. Етнічні кухні і їх регіональні характеристики. Традиційне житло: від технологій будівництва до облаштування – традиція і сучасний стан. Зовнішність і одяг: традиційні матеріали та технології пошиття; гігієна і зовнішність (татуювання, модифікації тіла, ініціація, зачіски, макіяж). Роль в сучасній культурі	8	4	24
7.	Нематеріальна культура, її регіональні особливості Ритуали (танці, співи, маски). Образотворче мистецтво в традиційній і сучасній культурі (значення кольору, форми, розписи, скульптура). Література. Музика. Кінематограф. Культура країн Африки у віртуальному просторі: маркери ідентичності. Африканська культура в світовому контексті: трансформація сенсів.	8	4	24
8.	Урбанізація. Міська культура в країнах Африки, її специфічні риси Урбоситуація в Африці. Специфіка урбанізаційних процесів в країнах Африки (внутрішні відміни). Геоурбаністика, її характерні відміни. Формування міської культури, її характерні риси (за типами міст)	2		10
ВСЬОГО		28	14	106

Загальний обсяг 150 год, в тому числі:

Лекцій – **28 год.**

Семінарські заняття – **14 год.**

Консультації - **2 год.**

Самостійна робота – **106 год.**

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

А) основна література:

Любіцева О.О. «Географія культури і релігії». Програма і методичні рекомендації для студентів спеціальності 106 – географія / О.О. Любіцева, І.В.Кочеткова – К: ТОВ «Анва-Принт», 2020. – 24 с.

Ровенчак І.І. Географія культури: проблеми теорії, методології та методики дослідження: Монографія.- Львів: Вид.центр ЛНУ ім.. Івана Франка, 2008.-240 с.

Б) Додаткова література:

Akinola, R., Pereira, L. M., Mabhaudhi, T., de Bruin, F. M., & Rusch, L. (2020). A review of indigenous food crops in Africa and the implications for more sustainable and healthy food systems. *Sustainability*, 12(8), 3493. <https://doi.org/10.3390/su12083493>

Alabi, V. A., & Okebiorun, F. (2024). A semiotic study of the functions of Yorùbá clothing. *Journal of the African Language Teachers Association*. <https://scholarworks.iu.edu/iupjournals/index.php/jalta/article/view/6156>

Gruber, P., & Datta, K. (2021). Construction aspects in Ethiopia's architectural traditions: A comparative view. *Journal of Traditional Building, Architecture and Urbanism*, (2), 318–332. <https://doi.org/10.51303/jtbau.vi2.521>

Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2024). *Compendium of forgotten foods in Africa*. FAO. <https://openknowledge.fao.org/items/d2e7ab4b-0035-45d2-b643-4ac4d75b3684>

Kebede, A., Amsalu, D., & Yosef, D. (2024). Looking back thinking ahead towards the vernacular architecture of Gurage, Ethiopia. *Discover Sustainability*, 5, Article 26. <https://doi.org/10.1007/s43621-024-00206-5>

Kuhnlein, H. V., Erasmus, B., & Spigelski, D. (Eds.). (2009). *Indigenous peoples' food systems: The many dimensions of culture, diversity and environment for nutrition and health*. Food and Agriculture Organization of the United Nations. <https://www.fao.org/4/i0370e/i0370e.pdf>

McKinnon, A. (2021). Christians, Muslims and Traditional Worshippers in Nigeria: Estimating the Relative Proportions from Eleven Nationally Representative Social Surveys. *Review of Religious Research*, 63(2), 303-315. <https://doi.org/10.1007/s13644-021-00450-5>

Niu, J., Ockendon-Powell, N. F., Alonge, T. A., & Papadaki, A. (2025). Definition of the traditional African diet: A scoping review. *Frontiers in Nutrition*, 12, 1651945. <https://doi.org/10.3389/fnut.2025.1651945>

Posner, D. N. (2004). Measuring ethnic fractionalization in Africa. *American Journal of Political Science*, 48(4), 849–863. <https://doi.org/10.1111/j.0092-5853.2004.00105.x>

The African Language Program at Harvard. (n.d.). *Introduction to African languages*. Harvard University. <https://alp.fas.harvard.edu/introduction-african-languages>